op tal van plaatsen verschijnt en broedt, waar men het vroeger niet zag. Volgens Geyr von Schweppenburg zouden deze „bij de mens aangepaste" waterhoentjes ook een sterk verminderde trekdrang vertonen, wat weer ten gevolge heeft, dat deze categorie van waterhoentjes in een strenge winter de zwaarste tol moet betalen. Inderdaad kan men waarnemen, dat deze „makke" waterhoentjes zelfs in zeer strenge winters op hun post blijven, wat hun, als de mens zich niet over hen ontfermt, natuurlijk noodlottig wordt. Bestaat er verband tussen deze verandering van milieu en verandering in trekdrang en zo ja, welk?
Zuiver individueel is het geval van de smient, die enkele jaren geleden — 't was in de strenge winter van '46 op '47 — in een van onze plantsoengrachten is neergestreken en er nadien gebleven is ook. Beweerd wordt, dat hij zelfs al broedpogingen heeft gedaan, maar dat die door de andere eenden verijdeld zijn. In ieder geval is hij wel al die jaren gepaard geweest.
Opvallend is ook een verandering in de lijsterwereld, en wel het steeds verder doordringen van de grote lijster en de even sterke achteruitgang van de zanglijster. Waar mee niet gezegd wil zijn, dat er tussen die beide verschijnselen een causaal verband zou bestaan. Hoorde men tien jaar geleden in bijna elke villatuin het zanglijsterlied schallen en wist men elkaar als bijzonderheid te vertellen, dat hier of daar een grote lijster te vinden was, thans zijn de rollen min of meer omgekeerd.
Vanwaar deze veranderingen? Is de trek naar de steden een verschijnsel, analoog aan de verhuizing van de merel? Is hij door innerlijke oorzaken bepaald, of is het een kwestie van noodgedwongen migratie door het schaarser worden van de natuurlijke biotoop?
En dan: als er van physiologische veranderingen bij deze soorten sprake is, zijn deze dan erfelijk en vestigt het nageslacht van deze bij de mens aangepaste „rassen" zich ook weer in een dergelijk milieu?
Wat de zanglijster betreft: is hij door de grote lijster — die er agressief genoeg voor is — van zijn plaats verdrongen, of is er sprake van (natuurlijk onafhankelijk van elkaar werkende) endogene invloeden, die bij de een: verdwijnen en bij de ander: verschijnen ten gevolge hebben?
Al met al lijkt het mij voor vogelaars met speurzin en tijd de moeite waard, eens op deze veranderingen in de vogelwereld te letten. We zouden haast van een zekere vogel-urbanisering kunnen spreken en het is zeker belangwekkend, dit verschijnsel in de komende jaren nauwlettend te volgen en zo mogelijk achter het hoe en waarom ervan te komen.

Plan Tuinstad Slotermeer

door J. E. Sluiters

Wie met de trein van Amsterdam naar Haarlem reist, heeft ongetwijfeld opgemerkt, dat er even voorbij Sloterdijk in het gebied ten zuiden van de spoorlijn en de Haarlemmerweg hard gewerkt wordt en enorme veranderingen plaats vinden. Opvallend zijn al de grote buisleidingen, ergens uit de Y-polder komend, over spoorweg en Haarlemmerweg heen en de enorme zand- en moddervlakten, tegen de horizon afgegrensd door zwarte aarden wallen of helgele zandlichamen. Van het oude cultuurland is practisch niets meer over.
Amsterdam breidt zich uit. En aan een uitbreiding gaat hier altijd heel veel

Kapmeeuw in Tuinstad Slotermeer

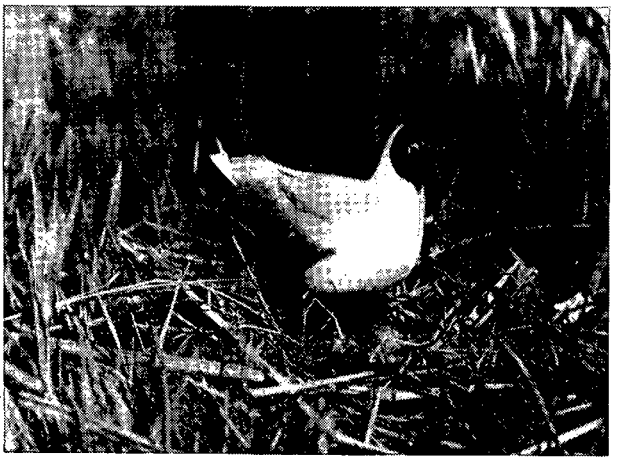

Foto J. E. Sluiters

werk vooraf. Ons lage polderland is maar zo niet geschikt, om daarop het ene huizenblok na het andere te doen verrijzen. Het land moet bouwrijp gemaakt worden en als dit dan volgens de modernste methoden en volgens de nieuwste bouwplannen en stedebouwkundige opvattingen moet gebeuren, dan komt er heel wat kijken.
Ook hier is indertijd een plan gemaakt. Een plan, dat onder de naam „Plan Tuinstad Slotermeer" in 1939 door de Gemeenteraad van Amsterdam werd goedgekeurd en in het daarop volgende jaar door de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland. Eerst in 1942 werd een bescheiden begin met het werk gemaakt, dat door de oorlogsomstandigheden slechts geringe vorderingen maakte. Na de oorlog werd het echter grootscheeps aangepakt. Nu zien we grote delen van het oude cultuurland verdwijnen onder bagger- en zandvlakten, terwijl op enkele stukken reeds met het bouwen van de eerste huizenblokken een aanvang is gemaakt.
Het plan voorziet in het bouwrijp maken van een enorm gebied, gelegen in de Sloterbinnen- en Middelveldse polders, waarbinnen liggen de Sloterdijkermeer- en Ookmeerpolder. Eigenlijk is Tuinstad Slotermeer nog maar een deel, dat nu klaar is. Eind 1954 moet het aangrenzende gedeelte, dat Tuinstad Geuzenveld geheten wordt, bouwrijp zijn. Grotendeels zijn ook hier de opspuitingen klaar, maar de grond moet nog een twee jaar liggen, omdat met de nodige inklinking rekening moet worden gehouden. Daarna volgen Tuindorp Slotervaart en ten slotte Tuindorp Osdorp. In het geheel komt hier mettertijd een stadsgedeelte, dat een grootte heeft van een stad als Amersfoort. Moderne huizenblokken zullen afwisselen met veel groen, open ruimten en de Slotermeer zal weer „meer" zijn. Het is er reeds, maar wordt nu gebruikt als een zandwinplaats, als aanvulling van het zand, dat van elders komt. Ook het Nieuwe Meer zal groter worden, want daar zal eveneens zand uitgezogen worden. Het aangrenzende deel van de polders zal gebruikt worden voor parken, sportterreinen, enz.
Als je zo deze uitbreidingsplannen bekijkt, kan je je dikwijls niet onttrekken aan het idee, dat in niet te verre toekomst Amsterdam aan Haarlem vastgeplakt zal zijn, met een boulevard van Sloterdijk tot zo ongeveer Zandvoort. Met dit al verdwijnt er een groot stuk cultuurland. Over het algemeen was

het echter vrij onbekend. Floristisch leverde het niet veel bijzonderheden op. Op vogelgebied was er wel het een en ander te beleven, maar de afgeslotenheid maakte het niet tot een ideaal gebied voor de Amsterdamse vogelaars. Weidevogels voerden er de boventoon in het broedseizoen. Als een afwisseling lag er de Uitweg en Sloterweg met een enkel zijweggetje. Een enkel bosje bracht wat onderbreking. Aan de Sloterweg ligt dan nog het Bijenpark en het aangrenzende Reigerbos, bekend vooral door het boek van Jan P. Strijbos „De Blauwe Reiger".
In de wintertijd, ten minste zolang er geen vorst is, houden grote troepen kieviten er zich op en de attractie zijn altijd de goudpluvieren geweest.
De opspuitingen hebben in dit gebied echter weer heel wat mogelijkheden voor de vogelliefhebbers geopend, zowel in de broedtijd als gedurende de trektijden. Mogelijk haalt de belangrijkheid niet die van de oude terreinen als bv. het Oostzanergat en de Rothoek, terreinen, die inmiddels hun waarde als vogelgebied verloren hebben, maar aardige waarnemingen kunnen er in de loop van de tijd zeker verricht worden. Daarbij komt, dat gedeelten, die voor park klaargemaakt worden, te zijner tijd beplant moeten worden. Daar kan men ook weer mooi de vestiging van de zangvogels nagaan. Zeker is het zaak, dat de terreinen geregeld nagegaan dienen te worden, iets, wat gelukkig al gebeurt, al komt het mij voor, dat meer mensen daarbij behulpzaam kunnen zijn.
Zelfs floristisch zijn hier aardige dingen te vinden. Op enkele plaatsen groeien nu reeds typische duinplanten. Enige pollen prachtige zeeraket trokken het vorig jaar de aandacht. Ten slotte is er een vergelijking mogelijk van de gedeelten, die alleen met veenbagger zijn volgespoten en de kleizandgedeelten. Op de laatsten komen heel andere planten dan op de veenstukken, die soms overweldigend begroeid raken met blaartrekkende boterbloem. Jammer is, dat de vegetatie maar vrij kort aan haar lot overgelaten wordt, zodat successies niet te volgen zijn. Maar het gevaar van stuiven moet zo spoedig mogelijk verholpen worden; vandaar, dat de kale zandvlakten dikwijls met een laagje veenaarde overdekt worden.
In het begin van de broedtijd verzamelen zich op deze terreinen, vooral die, waar pas een eerste begin met opspuiten gemaakt is, grote troepen van de pas teruggekeerde broedvogels; vooral weidevogels als kievit, grutto en tureluur. Troepjes scholeksters en kempen brengen de nodige afwisseling. Later verminderen de aantallen, maar verscheidene blijven toch als broedvogel achter, hetzij op de oude stukken cultuurland, hetzij hier en daar op de gunstige plaatsen van de opspuitingen. Een scholekster, die eenzaam broedt op een enorme zandvlakte, is geen zeldzaamheid. Daarnaast komen er in de broedtijd de kluten en natuurlijk de onafscheidelijk aan dergelijke terreinen verbonden kleine pluvier. Ook strandpluvier en bontbekpluvier kennen we er al als broedvogels.
Van af de oude zandterreinen aan de Hoofdweg komen nu de kuifleeuweriken dit nieuwe gebied bezetten. Vorig jaar waren de eerste broedvogels al over de ringdijk heen gekomen en deze soort zal zeker hier zijn areaal nog ver uitbreiden. Het is ook de vogelsoort, die zich het langst op dergelijke terreinen weet te handhaven. Nog temidden van de nieuwe huizenblokken weten ze tot nestelen te komen, zoals we zo dikwijls op andere plaatsen in de omgeving van de stad hebben kunnen constateren.
Kapmeeuwen en visdiefjes ontbreken evenmin als broedvogel. De eersten

hadden reeds een behoorlijke kolonie. Het is overigens ieder jaar weer een vraag, of een mogelijke vestiging plaats kan vinden. De veranderingen in de terreinsgesteldheid volgen elkaar vrij snel op. Waar het ene jaar een broedkolonie op een vrijwel onbereikbare plek gezeten heeft, is het volgend jaar een begroeid droog gedeelte, dat in het geheel niet meer geschikt zal blijken te zijn. Maar een dergelijke wisselvalligheid is nu eenmaal van dergelijke terreinen bekend en geeft een zekere bekoring. Je weet aan het begin van ieder broedseizoen nooit, wat je nog te wachten staat. Visdiefjes weten zo iedere gelegenheid uit te buiten. Soms zitten ze op onbereikbare plaatsen, dan weer vind je kleine kolonies op de kale zandvlakten. Hoofdzaak is, dat het er rustig is, en naarmate deze vlakten verder van de eigenlijke stad komen te liggen, is dat wel het geval.
In nazomer en herfst komen er de trekvogels. Veel ruiters en strandlopers, maar ook bontbekjes zijn geregelde gasten. Kortom, we krijgen hier weer hetzelfde beeld, dat we kennen van de oude opspuitterreinen bij de stad. Ieder jaar is het weer anders. Steeds is het afhankelijk van de gesteldheid van het terrein op het moment.
In ieder geval zijn we de eerste jaren op deze terreinen nog niet uitgekeken.

Tragopogon porrifolius

Toen ik een jaar geleden eens „ver" van huis was en langs velden en wegen zwierf, deed ik een prettige ontdekking. Het was in het begin van Juni en ik fietste op een vroege, zonnige morgen langs één der zijkanalen van het Noordzeekanaal. Ik reed in de richting van Spaarndam. Het was een heerlijke fietstocht langs het brede water, waar een enkel scheepje rustig voortzeilde. Van de hoge dijk keek ik aan beide zijden op de groene bouwlanden van de Ypolder, die in de heldere zon glansden en glommen met haar verscheidenheid van gewassen. De dijk zelf was stellig ook mooi geweest en had ongetwijfeld een weelde van gras en bloemen te zien gegeven. Nu was alle sier verdwenen: er was gemaaid en de zwaden lagen er nog nat en groen. Niet ver van Spaarndam waren de maaiers nog bezig en het laatste stuk van de dijk lag in z'n volle glorie. Ik vond het een lust, eens te kijken naar al de bloemen, die daar prijkten in het hoge gras. 't Waren alle oude bekenden van me: witte en rode smeerwortel, witte en rode klaver, fluitekruid . . . neen . . . toch niet! Opeens zag ik een bloem, die ik niet kende. Op een hoge stengel stak ze boven het gras uit en wiegde in haar prachtige violette kleur behaagziek heen en weer. Ik stapte van de fiets en . . . plukte de mooie bloem af, het enige exemplaar, dat er stond. Waarom zou ik ze gespaard hebben? Binnen het uur misschien moest zij vallen onder de onbarmhartige zeis van de maaier! Daar had ik dan een prachtige, mij onbekende, bloem in de hand, die ik echter al dadelijk herkende als een samengesteldbloemige. De omwindselblaadjes waren langer dan de straalbloemen; dat maakte haar buitengewoon mooi en deed me denken aan de bloemen van de beemd-boksbaard, morgenster of salzafy (*Tragopogon pratensis*). Ja, dat werd me duidelijk, ik had te doen met de preibladige boksbaard (*Tragopogon porrifolius*), ook wel salzafy genoemd.
Het was een echt buitenkansje voor me. De beemdmorgenster kende ik goed; die zien we in onze Baronie genoeg. De bloem is geel. We kunnen ze vrij gemakkelijk vinden langs wegen en dijken en op bouw- en grasland. Maar